

SECTION 9.

SCIENCES MILITAIRES, SÉCURITÉ NATIONALE ET SÉCURITÉ DE LA FRONTIÈRE DE L'ÉTAT

DOI 10.36074/logos-04.04.2025.026

ТЕОРІЯ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ: ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

**Головченко Олег Володимирович¹, Голіней Олег Васильович²,
Шевцов Роман Валентинович³, Мурай Олег Олександрович⁴**

1. Ph.D., начальник науково-дослідної лабораторії кафедри ракетних військ і артилерії
Національний університет оборони України, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0003-3715-7872

2. Master Degree, командир окремої артилерійської бригади
Національна гвардія України, УКРАЇНА

3. Ph.D., провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії кафедри ракетних військ і артилерії
Національний університет оборони України, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0002-2683-7525

4. Начальник науково-дослідної лабораторії кафедри стратегії національної безпеки та оборони
Національний університет оборони України, УКРАЇНА
ORCID ID: 0009-0000-9127-1348

Звертаючись до одного з найбільш резонансних творів кінця ХХ ст. “Велика шахівниця” (оригінальна назва – “*The Grand Chessboard*”) Збігнєва Бжезінського [1], можна дійти висновку, що вагоме місце у формуванні світового порядку як у 1997 році, так і нині належить Україні. Автор проаналізував стратегічні перспективи і політичні дилеми великої кількості країн Євразії і показав, що Україна є новим та важливим простором на євразійській шахівниці. Також Збігнєв Бжезінський стверджує, що наша держава – це геополітичний опорний пункт Західної цивілізації, і без України Російська Федерація (далі – РФ) втрачає статус євразійської імперії. Проте якщо Москва здобуде контроль над Україною з її населенням, величезними ресурсами і виходом до Чорного моря, РФ автоматично матиме необхідні засоби, щоб стати могутньою імперською державою, яка охоплюватиме Європу й Азію. На нашу думку, політичне самовизначення українського народу

у 2013–2014 роках, його боротьба за національну свободу та можливість втрати України приголомшили воєнно-політичне керівництво РФ і змусило визначити завдання її Генеральному штабу з реалізації тези Карла фон Клаузевіца про те, що війна є продовженням політики.

24 лютого 2022 року президент РФ віддав наказ про вторгнення в Україну після восьми років ведення проти нашої держави комплексних непрямих стратегічних дій, що включали спеціальні операції, застосування приватних військових компаній, приховане застосування збройних сил РФ, а також інформаційно-психологічні та кібероперації. Формальним приводом розпочати широкомасштабну збройну агресію РФ проти України з проведенням сухопутних, повітряно-космічних, морських операцій із рішучими воєнно-політичними цілями стало визнання 21 лютого 2022 року за результатами засідання Ради безпеки РФ незалежності і суверенітету так званих Донецької Народної Республіки і Луганської Народної Республіки.

Після стратегічної перемоги в оборонних операціях 2022 року, що ознаменувала провал російського бліцкригу, і проведення низки контрнаступальних операцій, що дали змогу військовим формуванням Сил оборони звільнити багато окупованих територій, на нашу думку, в теорії військового управління Збройних Сил України (далі – ЗС України) стосовно підвищення результативності завдання шкоди противнику в цілому та об'єднаної вогневої підтримки зокрема виникла сукупність діалектично складних теоретичних і практичних питань, які суперечать наявним знанням та прикладним методам у воєнній науці України, тому потребують вирішення за допомогою наукових досліджень. Слід констатувати, що здобутки ЗС України у 2022 році були сформовані на досвіді своєрідного великого покоління командирів-лідерів, які у 2014 році відповідно до Конституції України стали на захист суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності нашої держави.

Очевидно, що застосування військ (сил) під час відсічі та стримування широкомасштабної збройної агресії РФ проти України мало як позитивні [2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10], так і негативні результати. Аналіз проведених дій військових формувань ЗС України у період з 2022 до 2025 року показав, що зміна традиційної неповороткої “вертикальної” системи управління на складнішу “горизонтальну” дала змогу виграти кампанію 2022 року за існування нашої державності. Однак здобуті уроки ведення воєнних дій під час контрнаступальної операції у 2023 році виявили низку проблем, пов'язаних із теорією та практикою застосування великих військових формувань у наступі. Вочевидь, позитивні та негативні результати в ході ведення воєнних дій в оборонних і контрнаступальних операціях мали і командири-лідери, що є

SECTION 9.

SCIENCES MILITAIRES, SÉCURITÉ NATIONALE ET SÉCURITÉ DE LA FRONTIÈRE DE L'ÉTAT

прихильниками “старої школи”, і ті, хто вважає, що майбутнє ЗС України – за впровадженням стандартів НАТО в їх діяльність.

Аналіз книги Людмили Долгоновської “Залізний генерал. Уроки людяності” показав, що, розмірковуючи над питаннями військової освіти, генерал Валерій Залужний звертався до подій 2005 року, коли він ознайомився з брошурою “*How the army runs?*”. Відтоді, з його слів, він ненавидить словосполучення “стандарти НАТО”, а наголошує на потребі вивчення принципів управління НАТО [11]. Ця теза, на наш погляд, є важливою для теорії військового управління ЗС України, оскільки помилково вважати, що перейти на процедури планування ведення воєнних дій армій країн – членів НАТО можна лише завдяки впровадженню низки публікацій Організації Північноатлантичного договору у формі стандартів.

Врахування принципів управління НАТО в теорії військового управління ЗС України, на нашу думку, потребує розуміння основних концепцій, прийнятих в арміях країн Альянсу, які ґрунтуються на принципах децентралізованого управління, використання креативного підходу, делегування повноважень в інтересах виконання наміру командира та завдання з чітко визначеними метою, необхідними діями та причиною його виконання, а також аналізу фундаментальних праць, які стали основою сучасної військової думки Західної цивілізації.

Таким чином, подальшим напрямом дослідження можна визначити аналіз праці генерала Джоміні (*General Jomini*) “Мистецтво війни” (*The Art of War*) [12], яку з січня 1862 року вивчають у Вест-Пойнті, найстарішій військовій академії збройних сил США.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Бжезінський, З. (2019). *Велика шахівниця* (О. Фешовець, Пер.). Фабула.
- [2] Головченко, О., Клименко, Ю., & Поліщук, В. (2025). Методологія таргетування: ретроспективний аналіз теорії військового управління збройних сил США. *Збірник наукових праць «Λ'ΟΓΟΣ»*, (14 лютого 2025 р.; Бостон, США), 98–107. <https://doi.org/10.36074/logos-14.02.2025.021>
- [3] Holovchenko, O., Murai, O., & Kostenko, A. (2024). Tendencies to maximizing the effectiveness of fire support and counterfire which is conducted by an artillery brigade in large-scale operations. *Collection of Scientific Papers «Λ'ΟΓΟΣ»*, (September 20, 2024; Paris, France), 103–106. <https://doi.org/10.36074/logos-20.09.2024.019>
- [4] Головченко, О. (2024). Вогнева підтримка як зміна парадигми планування та ведення бойових дій військовими формуваннями ракетних військ і артилерії в операціях (діях). *Грааль науки*, (40), 226–234. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.07.06.2024.035>
- [5] Головченко, О., Стецюк, Р., & Лісогор, Б. (2024). Аналіз здобутих уроків ведення бойових дій розвідувально-вогневыми комплексами під час відсічі та стримування широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України. *Grail of Science*, (37), 114–121. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.15.03.2024.019>

- [6] Головченко, О., Шевцов, Р., Полоз, О., Яриш, Є., Довгоруку, В., & Заїка, С. (2024). Аналіз здобутих уроків ведення бойових дій артилерією під час відсічі широкомасштабної збройної агресії російської Федерації Проти України у 2022–2023 роках за аспектом організації та ведення контрвогню. *Grail of Science*, (39), 215–224. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.10.05.2024.031>
- [7] Головченко, О., Шевцов, Р., Іщенко, О., Лихольот, О., Гриценко, А., & Горб, Д. (2024). Методика визначення оптимальної кількості фіктивних закритих вогневих позицій артилерійських підрозділів для забезпечення їх живучості в операціях (діях). *Social Development and Security*, 14 (1), 55-65. <https://doi.org/10.33445/sds.2024.14.1.6>
- [8] Ріман, О., Головченко, О., Шевцов, Р., Іщенко, О., Лихольот, О., & Родіонов, Е. (2024). Підвищення результативності вогневої підтримки ракетними військами і артилерією в операціях (діях) за рахунок впровадження циклу таргетування у процес оперативного планування. *Grail of Science*, (35), 114–121. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.01.2024.019>
- [9] Репіло, Ю., Головченко, О., Ріман, О., Іщенко, О. (2024). Використання таргетування для максимізації ефективності вогневої підтримки силами і за рахунок ракетних військ і артилерії в операціях. *Modern Information Technologies in the Sphere of Security and Defence*, 1 (49), 59–68. <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2024-49-1-59-68>
- [10] Репіло, Ю., Головченко, О. & Купрієнко, Д. (2022). Модель застосування ракетних та артилерійських підрозділів під час вогневої підтримки в операції (бою) з використанням теорії випадкових процесів зі скінченною множиною станів. *Modern Information Technologies in the Sphere of Security and Defence*, 2 (44), 28–37. <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2022-44-2-28-37>
- [11] Долгоновська, Л. (2024). *Залізний генерал: Уроки людяності*. Vivat.
- [12] Jomini, A. H. (1862). *THE ART OF WAR* (G. H. MENDELL & W. P. CRAIGHILL, Пер.). J. V. LIPPINCOTT & CO.